

โยกัญชง

โยแห่งวิถีมั่ง

กับจุดโยงใย

ของรัฐไทย

โยกัญชง เป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมในการนำมาแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายรูปแบบ ทั้งกระเปาะ ผ้ารองจาน ผักคลุมโต๊ะ ฯลฯ ถือว่าเป็นแฟชั่นตัวใหม่ที่สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านและชุมชน โครงการพัฒนาหลายโครงการ ทั้งศูนย์ศิลปาชีพ และโครงการเกษตรบนพื้นที่สูงหลายแห่ง กำลังเร่งส่งเสริมชาวบ้านในการทดลอง และการแปรรูปโยกัญชง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

พื้นที่ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ มีการปลูกกัญชงกันเพิ่มขึ้น ในตลาดตัวเมืองเชียงใหม่ ชาวบ้านเอาผ้าโยกัญชงมาวางขายตลอดตามแนวพุทธบาทในย่านแหล่งท่องเที่ยว มีทั้งที่เป็นผ้าผืนผ้าชิ้น สำหรับคนที่ต้องการจะแปรรูปบางหมู่บ้านผลิตกัญชงโยกัญชงเป็นผลงานระดับหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

"ชนเผ่าม้ง นำเอาเส้นโยกัญชงมาทอเป็นผ้าสวมใส่ และใช้ในการทำพิธีกรรมตามความเชื่อของชนเผ่า" เชนี แซ่ฉี แกนนำสตรีเผ่าม้ง บอกถึงวิถีชีวิตกับเส้นโยกัญชง "เราปลูกกัญชงมาตั้งแต่ปู่ ย่า ตา ยายแล้ว เกิดมาก็รู้ว่าพ่อ แม่ปลูกต้นกัญชง เราไม่รู้หรือว่ากัญชงเป็นสิ่งผิดกฎหมาย"

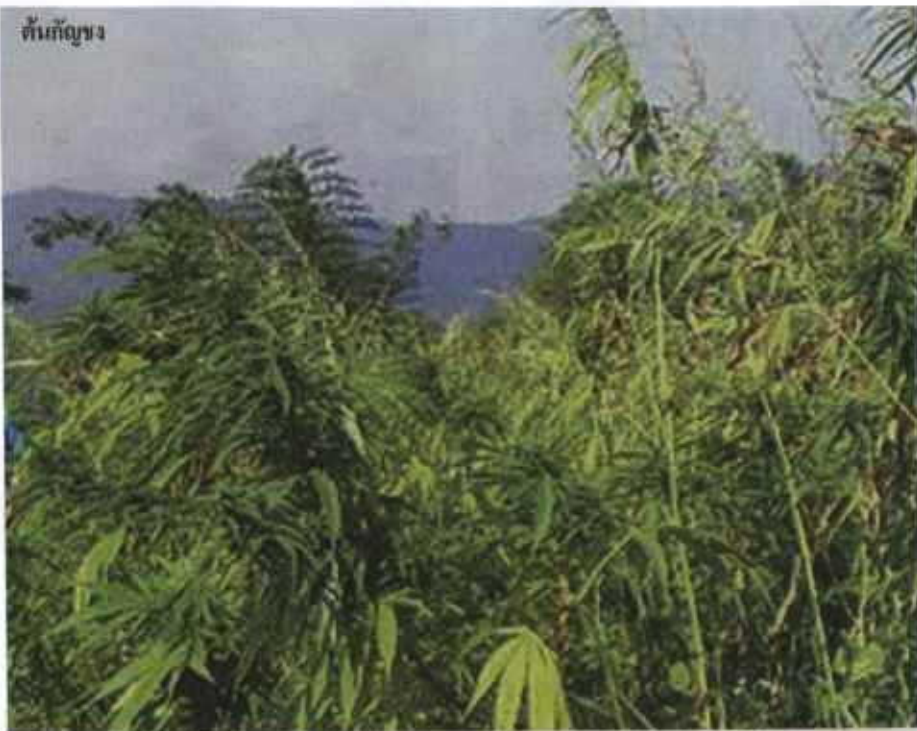
โยกัญชงสำหรับคนทั่วไปอาจเป็นเพียงแคผลิตภัณฑ์ที่แปลกตา มีความคงทน และมีลวดลายที่สวยงาม แต่ในมุมหนึ่งของสังคม โยกัญชงเป็นเสมือนสายสัมพันธ์ชีวิต ที่นอกจากจะใช้แปรรูปเป็นเสื้อผ้า ผลิตภัณฑ์ในบ้านที่ใช้ในชีวิตประ

จำวันแล้วยังเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมตามความเชื่อของชนเผ่าอีกด้วย

นายหง แซงยอรุณ นักพัฒนาเผ่าม้ง บอกว่าคนเผ่าม้งที่นับถือตามความเชื่อดั้งเดิมอยู่ ถือว่าเส้นโยกัญชงมีความสัมพันธ์กับชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ในพิธี "ฮั้วหนั่ง" คือพิธีกรรมของเผ่าม้ง จะต้องมีโยกัญชงในการประกอบพิธีกรรม นั่นคือเวลาที่คนมั่งเสียชีวิต ญาติจะต้องเอาโยกัญชงมาทอเป็นเสื้อผ้า รองเท้า สวมให้ผู้ที่ตาย โดยเฉพาะรองเท้าชาวบ้านถือว่าชีวิตของผู้ตายที่จะต้องเดินทางต่อไปในภพหน้า จะต้องเจอร้อน เจอหนาว ขอให้รองเท้าเส้นโยกัญชงเป็นเครื่องรอง

รับความร้อนหนาว ให้พื้นผ้าไปสู่สุคติในภพหน้า ปัจจุบันแม้สังคมจะเปลี่ยนไป แต่คนม้งยังยึดถือปฏิบัติกันมาตลอด

การใช้โยกัญชงในชีวิตประจำวัน ใช่ว่าจะมีแต่ชนเผ่าม้งเท่า นั้น บางเผ่าก็มีมีการใช้อยู่ แล้วแต่ว่าจะมากน้อย หรือประเพณีอะไร แตกต่างกัน ขณะที่โยกัญชงในบ้านเรายังมีไม่พอสำหรับการแปรรูป โยกัญชงจากประเทศเพื่อนบ้านก็เข้ามาในมุมของวิถีชีวิตของชาวบ้าน กัญชงเป็นพืชที่สร้างรายได้ เป็นพืชเศรษฐกิจ และเป็นพืชที่มีความสำคัญในการประกอบพิธีกรรมของชนเผ่า แต่ในมุมของกฎหมาย กัญชงจัดเป็นพืชเสพติดประเภทที่ 5 จัดอยู่จำพวกเดียวกับกัญชา ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2522 แต่ในความเป็นจริง กัญชง กับ กัญชา มีความแตกต่างกันทั้งลักษณะ และปริมาณของสาร Tetra Hydro Cannabinol

“ ใบกัญชาสำหรับคนทั่วไปอาจเป็นเพียงแค่ผลิตภัณฑ์ที่แปลกตามีความคงทน และมีลวดลายที่สวยงาม แต่ในมุมหนึ่งของสังคม ใบกัญชาเป็นเสมือนสายสัมพันธ์ชีวิต ที่นอกจากจะใช้แปรรูปเป็นเสื้อผ้า ผลิตภัณฑ์ในบ้านที่ใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว ยังเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมตามความเชื่อของชนเผ่าอีกด้วย ”

จากการสำรวจและรายงานของสำนักงาน ป.ป.ส. เห็นได้ชัดว่า กัญชง กับ กัญชา มีความแตกต่างกัน (ดูตารางประกอบ)

ความไม่เข้าใจวิถีแห่งมั่งและกัญชง ได้กลายเป็นปัญหา เนื่องจาก นายเย้ แซ่ย่าง อายุ 28 ปี ชนเผ่าม้ง บ้านพญาพิภักดิ์ ต.ยางหอม อ.ขุนตาล จ.เชียงราย ที่ปลูกต้นกัญชงในสวน แล้วถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจอำเภอขุนตาล จับกุม โดยกล่าวหาว่าร่วมกันผลิตยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ 5 (กัญชา) โดยไม่ได้รับอนุญาต พร้อมเจ้าของที่ดินที่นายเย้เช่าขณะนี้กำลังอยู่ในช่วงการดำเนินคดีในชั้นศาล ชาวบ้านในหมู่บ้านพญาพิภักดิ์ ได้พยายามอธิบายให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องว่า กัญชงมันเป็นวิถีชีวิตของคนม้ง ซึ่งจริงๆ แล้วกัญชงมีการส่งเสริมการปลูกและแปรรูปไปทั่ว แต่กรณีของนายเย้ที่ปลูกกัญชงในสวน เพื่อจะเก็บเอาไว้ในการทำพิธีกรรมของชนเผ่าแล้ว ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมอาชีพในครอบครัว เพื่อหาเงินมาจุนเจือครอบครัวของตัวเอง ที่ไม่มีแม่แต่ที่ตนจะอยู่ ต้องอาศัยเช่าของคนอื่น

หลังจากนายเย้ถูกจับได้ไม่นาน คณะรัฐมนตรีได้มีมติรับรองให้กัญชงเป็นพืชเศรษฐกิจ แต่วันนี้นายเย้ยังคงตกเป็นเหยื่อของความไม่เข้าใจ

ชาวบ้านเล่าว่า การแปรรูปใบกัญชง เริ่มจากการตัดต้นกัญชงมาตากแดดแห้งแล้วก็ดึงเอาใบกัญชงออกมาผ่นตากแห้งไว้บนเตาไฟ หลังจากนั้นเอามาต้มสตี สตีต้มเป็นสิริมงคล ย้อมกับต้นไม้ เปลือกไม้ ย้อมแล้วเอามาปั่นเพื่อให้เป็นเส้นด้าย แล้วก็เอามาทอ ถ้าอยากได้ลวดลายก็เอามาถักให้เป็นลวดลายตามความชอบ กว่าจะได้ผ้าผืนหนึ่งต้องใช้เวลา เพราะวิถีชีวิตของคนต้องอาศัยทรัพยากรที่มาจากป่า สมัยก่อนไม่มีเสื้อผ้าอย่างปัจจุบัน ชาวบ้านต้องทอเอาเอง ส่วนกัน

กัญชงที่เหลือกก็เอาทำไม้กวาด

กรณีของนายเย้ แซ่ย่าง เป็นกรณีหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งของกฎหมาย กับวิถีชีวิตของชนเผ่า ๑ เดือนของการต่อสู้ ที่ชาวบ้านพยายามเรียกร้องสิทธิที่ชอบธรรม ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณีของชนเผ่าให้กลับคืนมา โดยเฉพาะกรณีนายเย้ แซ่ย่าง และเจ้าของที่ดินที่ถูกจับกุม ต้องได้รับความ

กัญชง

1. ลำต้นสูงมากกว่า 2 เมตร
2. แดกกิ่งก้านน้อย
3. ใบใหญ่ การเรียงตัวของใบค่อนข้างห่าง
4. ปล้องหรือข้อยาว
5. เปลือกเหนียวลอกง่าย
6. ใบสีเขียวอมเหลือง
7. ให้เส้นใยยาว คุณภาพสูง
8. เมื่อดอกออกมียางที่ขี้ดอกไม่มาก
9. เมล็ดมีขนาดใหญ่ สีเขียว มีเมล็ดตายบ้าง
10. ใบและกะหล่ำนำมาสูบจะมีกลิ่นหอมน้อย และทำให้ผู้เสพปวดหัว
11. ระยะห่างระหว่างต้นแคบ ระหว่างแถวแคบ เพราะปลูกเพื่อต้องการเส้นใย
12. มีสาร Tetra Hydro Cannabinol หรือ THC ร้อยละ 0.3

กัญชา

1. ลำต้นมักสูงน้อยกว่ากัญชง บางชนิดออกพุ่มเตี้ย
2. แดกกิ่งก้านมาก
3. ใบเล็กแคบยาว การเรียงตัวของใบจะชิดกัน
4. ปล้องหรือข้อสั้น
5. เปลือกไม่เหนียวลอกยาก
6. ใบมีสีเขียว เขียวจัด
7. ให้เส้นใยสั้น คุณภาพต่ำ
8. เมื่อดอกออกมียางที่ขี้ดอกมาก
9. เมล็ดขนาดเล็ก ตาย
10. ใบและกะหล่ำเมื่อนำมาจุดไฟ จะมีกลิ่นหอมคล้ายหญ้าแห้ง
11. ระยะห่างระหว่างต้นกว้าง แถวกว้าง เพราะปลูกเพื่อต้องการใบและกะหล่ำ
12. มีสาร THC ร้อยละ 1-10

ที่มา : ส่วนสำรวจและรายงาน สำนักงาน ป.ป.ส. ภาคเหนือ สำนักงาน ป.ป.ส. ธันวาคม 2544

ชาวม้งกับรถเข็นขายกัญชง

เป็นธรรมชาติบนพื้นฐานของเจริตประเพณีของคน
แม้ ขณะเดียวกัน รัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ต้องเร่งศึกษาโอกาสของให้จริงจังหรือจะต้องแยกกัญ
ชงออกจากกัญชาให้ชัดเจน เพราะหากยังไม่มีการ
แก้ไข ไม่มีมาตรการที่ชัดเจน ไม่รู้ว่าจะมีชาวบ้าน
อีกกี่รายที่จะต้องพินสอยกับการที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้น
จากการแปรรูปกัญชง และไม่รู้ว่าจะเส้นใยกัญชง
บางๆ ที่เดินทางผ่านป่านาสู่เมือง ผ่านชีวิตต่อชีวิต
ยังจะเป็นเส้นใยที่ยืดเหนียวสายใยชีวิต ที่สืบทอด
กันมายาวนานของชนเผ่าม้งไว้ได้อยู่หรือไม่

ประสิทธิ์ ทองหล่อ